

2018-2019 Ikasturtea

Termodinamika eta Fisika Estatistikoa irakasgaia

2. azterketa partziala, Estatistika (2019ko maiatzaren 24a)

1. 3 dimentsioko solidoetako akatsen azterketa

Ikusi dugunez, solidoak ez dira perfektuak; aztertu dugu baita ere 2 dimentsioko zenbait akatsdun solido. Oraingo honetan, 3 dimentsioko akatsdun solidoak aztertuko dituzu.

Aztertuko duzun solidoa deskribatzeko hiru dimentsioko sarea erabiliko duzu. Sareak dauzka N_x , N_y eta N_z sare-puntu OX , OY eta OZ ardatz cartesiarretan, hurrenez hurren; eta onartuko duzu atomo bana dutela horietakoek, solido perfektua eratzekotan, behintzat. Hiru akts mota aztertuko dituzu, honako hauek:

- 1 Ohiko sare-puntuetan egon beharrean, zenbait atomo, n , ohiko sare-puntuen artekoetan kokatzen dira. Horrelako akatsekin lotutako energia ϵ da. Aldiz, ohiko sare-puntuetan dauden atomoek ez diote solidoaren energiari ekarpenik egiten.
- 2 Ohiko sare-puntuetako atomo batzuek (n) gainazalera ihes egiten dute, hutsuneak utziz eta solidoaren azalera, handituz: nolabait esatearren, solidoaren sare-puntuen kopurua handitzen dutela. Akats hori sorrarazteko energia da ϵ . Ohiko sare-puntuetan dauden atomoek ez diote solidoaren energiari ekarpenik egiten.
- 3 Ohiko zenbait sare-puntutan, n , ez dago atomorik; hots, solidoak hutsuneak dauzka. Hutsunea sorrarazteko beharrezkoa den energia da ϵ . Ohiko sare-puntuetan dauden atomoek ez diote solidoaren energiari ekarpenik egiten.

Lortu, hiru kasuetan, zenbatekoa den tenperaturako batezbesteko akatsen kopurua: $\langle n \rangle = n(T)$.

2. 2 dimentsioko eta geruza bakarreko solidoetako molekula polarizagarrien azterketa

Kasu honetan, bi dimentsioko eta atomo geruza bakarreko solidoa aztertuko duzu, eremu elektriko batean pean. Solido hori V bolumeneko tanga sartu da eta tanga bera bero-iturri batekin ukipenean dago eta, gainera, tanga horretan A eta B partikulez osatutako gas nahastura idela dago (gas ideala bera), T tenperaturan.

Solidoa deskribatzeko, ohikoa denez, sarea erabiliko duzu. Sare horrek N sare-puntu dauzka eta horietako n sare-puntuk C atomo bana dute. C atomodun n sare-puntuek gas idealeko A motako partikulak, bana aldi berean, xurga ditzateke, polarizagarria den CA molekula eratuz, zeinaren energia den ϵ_{CA} , A partikula xurgatzekotan. Hots, $\vec{p}$ momentu dipolarra dago lotutako CA molekularekin, zeinaren orientazioak sei diren, honako hauek: $\pm p_x$, $\pm p_y$ eta $\pm p_z$.

Aldiz, B partikulak xurgatzean, ez da polarizagarria den molekularik eratzen. Dena dela, kasu honetan, eta B molekularen tamaina dela eta, bat edo bi B motako atomoak xurga ditzateke C atomoek: bat xurgatzen denean, 3 egoera dira posible eta bi xurgatzen direnean, 2 egoera dira posible. Eratzen den molekularen energia da ϵ_{CB} .

Hori horrela, martxan ezarri da kanpo eremu elektriko bat: $\vec{\epsilon} = \epsilon \cdot \vec{u}_x$.

- 1 Lortu partizio-funtzio gran kanonikoa.
- 2 Lortu $\langle n \rangle$ estaltzearen adierazpena.
- 3 Lortu sistemaren polarizazioa.
- 4 Azaldu, eta lortu, nola kalkulatu zenukeen partizio-funtzio kanonikoa.

3. Aurreko solidoko (bi dimentsiokoa, A azalerakoa, geruza bakarrekota eta atomo banako N sare-puntukoa bera) atomoek elektroi bana *askatzen dute* bi dimentsioko $\frac{1}{2}$ spineko fermioiz osatutako gasa ideala eratzeko. Nolakoa da gas horren μ potentzial kimikoa T tenperaturaren funtzioan?
4. Fermiren gas bat, $\frac{1}{2}$ spineko partikulez osatutako bera, $T = 0$ K egoera termikoan dago, V_0 bulumeneko tanga, adiabatikoki isolatuta. Tangaren hormetako bat bat-batean kendutakoan, gasa era askean zabaltzen da (zabaltze askea da, beraz), ΔV_0 ($\frac{\Delta V_0}{V_0} \ll 1$) bolumenera hedatuz; guztiz hedatutakoan, egoera termiko berri batean dago. Balioztatu egoera termiko berriaren tenperatura.

5. ***Partikula-banaketak, kualitatiboki...***

Bete ezazu ondoko taula behar diren adierazpide grafikoak (kualitatibo) irudikatuz.

Kontuan izan, kasu bakoitzean, zer egoeren dentsitate erabili behar den, translazioak dira gasen askatasun-graduak, eta zer partikula mota den, fermioia edo bosoia.

	egoeren dentsitatea	$\times$ betetze-zenbakia	= partikula-banaketa
FERMIOAK Ez-erlatibistak			
BOSOIAK Ez-erlatibistak			
FERMIOAK Erlatibistak			
BOSOIAK Erlatibistak			

Partikula-banaketak, kuantitatiboki...kasu errazetan.

Lor itzazu posibleak diren mikroegoera denak (adieraz itzazu grafikoki, era eskematikoan), (i) partikula bereizgarriak, (ii) fermioiak, (iii) bosoia eta (iv) *partikula klasikoak* dituzula onartuz, honako bi kasuetan:

- (a) bi partikula eta bi egoera posible.
- (b) hiru partikula eta hiru egoera posible.

Aldera itzazu lortutako emaitzak eta azaldu.